

İNGİLTERE'DE MEVLÂNA İZLERİ

Mustafa TEKİN*

ÖZET

Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî, ünü sadece ülke sınırları içinde kalmış ve tarihin derinliklerine terkedilmiş bir şahsiyet değildir. Tam tersine ismi Türkiye'nin dışındaki birçok ülkelerde de bilinen, bu sebeple Türkiye'ye ziyaretçi çeken ve en önemlisi hala üzerinde konuşulan bir portre olarak canlılığını korumaktadır. Hatta doğu ve batıda birçok insanın İslam kültürü ile tanışmasının ve temasının en önemli köprüsü olarak da fonksiyon görmeye devam etmektedir.

Rûmî, farklı dillere çevrilen eserleri ve verdiği mesajlarıyla giderek evrensellik kazanmaktadır. Geçmişten bu yana doğu ve batıdaki birçok insan onun eserleri üzerinde çalışmış; bundan da öte verdiği mesajlar bilim adamları, romancılar, yazarlar üzerinde ciddi tesirler bırakmıştır. Bu tesirleri çok farklı boyutlarıyla yapılan çalışmalara bakarak anlamak mümkündür.

Genelde Avrupa özelde İngiltere'de de Mevlâna'nın ciddi etkilerinden bahsetmek mümkündür. Nitekim İngiltere'de oldukça erken bir dönemde üniversitede Farsça kürsüsü kurulmasının hemen ardından Mevlâna ile ilgili çalışmalar da başlamıştır. Bu bağlamda en önemli araştırmacılardan birisi olan ve Mesnevî üzerinde çalışan R.A. Nicholson'un bugün bile hala aşlamayan katkıları bulunmaktadır. Nicholson'un dışında İngiltere'de Edward Henry Palmer'den James William Redhouse'a, Winfield'den Arberry ve Chittick'e kadar Mevlâna üzerine çalışan önemli isimleri zikretmek mümkündür.

2006 yılında doktora sonrası bir çalışma için İngiltere'ye gittim. Bu arada İngiltere'nin farklı şehirlerini ve kütüphanelerinde çalışma fırsatı buldum. Bu arada Mevlâna'nın İngiltere'de bıraktığı izler ile ilgili de gözlem ve araştırmalarım oldu. Dolayısıyla bu tebliğde İngiltere'de Mevlâna İzleri'ni sunmaya çalışacağım. Bu çerçevede, İngiltere'de Mevlâna ile ilgili yapılan çalışmalar, Mevlâna'nın sosyal, kültürel alanlarda bıraktığı tesirler ve Mevlâna ile ilgili yapılan faaliyetler bu tebliğin konusu olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mevlâna, Mesnevî, İngiltere, Nicholson, Evrensellik.

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

TRACES OF MAWLÂNÂ IN ENGLAND

ABSTRACT

Mawlânâ Jalâl al-Dîn Rûmî is not a personality whose fame remained within the borders of a country and got lost in the depths of history. On the contrary, he maintains his liveliness as a figure who is known in many other countries besides Turkey and therefore attracts visitors to Turkey; however, most important of all, he is one who is still talked about. In fact, he functions as a bridge on which many people from the east and west meet or contact Islamic culture Rûmî is gaining universality through his works translated into various languages and the messages he gave. From past to present, many people from the east and the west have studied his works and more importantly the messages he gave have left serious impacts on scholars, novelists and authors. It is possible to appreciate these impacts by looking at works of different dimensions.

It is possible to mention serious impacts of Mawlânâ in Europe in general and in England in particular. Indeed, studies on Mawlânâ in England began soon after the foundation of the Persian chair at university at early period. In this context, still insurmountable contributions of R. A. Nicholson, who is one of the most prominent researchers on Mawlânâ, need to be mentioned. Besides Nicholson, there were other outstanding scholars in England working on Mawlânâ ranging from Edward Henry Palmer to James William and Redhouse and from Winfield to Arberry and Chittick.

I went to England in 2006 for a post-doctoral study and in the meantime I had the opportunity to study in different cities and libraries of England. At the same time, I carried out observations and studies about traces of Mawlânâ in England. Therefore, I will present Mawlânâ's traces in this paper. In this framework, studies conducted on Mevlâna in England, the impacts Mawlânâ left on social and cultural life and activities organized in connection with Mawlânâ will constitute the subject matter of this paper.

Key Words: Mawlânâ, Mathnawî, England, Nicholson, Universality.

Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî'nin yedi yüzyıl önce ortaya koyduğu mesajlardaki evrenselliğin, onu çağları ve coğrafi sınırları aşan bir şörete ulaştırdığı görülmektedir. İslam'ın bilhassa tekke kültürüyle gelişme kaydettiği ve yayıldığı dönemde, Mevlâna'nın zamanının problemlerine içinde yaşadığı toplumun anlayabileceği tarzda çözümler teklif etmiş bir düşünür olduğunu ifade etmek gerekir.

Kendine özgü yorumlarıyla sadece yaşadığı dönemin meselelerine ilişkin değil, modern çağda ve dahası her devirde karşılaşılabilecek sorunlara da tekabül eden mesajlarıyla dünya çapında dikkatleri üzerinde toplamayı başarmıştır. Mevlâna'nın gerek üzerinde durduğu fikir ve kavramlar, gerekse onları işleme tarzı, onun benimsediği dünya görüşü ve inancın elbette içinde yetiştiği kültürün doğal bir sonucudur. İslam'ın esenlik, selamet, huzur ve dinginlik idealleriyle örtüştüğü nispetle Mevlâna'nın öğretisi akis bulmuştur denilebilir.

Asrının ilimlerine (Tefsir, Hadis, Kelam, Fıkıh, Ahlak...) vakıf bir din âlimi, mutasavvıf ve şair kimlikleriyle Mevlâna'nın kişiliği, şiiri ve felsefesi hakkında çok fazla şey yazılıp söylenegelmıştır. Mevlâna, hala kendisi hakkında en fazla araştırma yapılanlar arasındadır. Biz bu çalışmamızda özelde İngiltere’de Mevlâna'nın izlerini ortaya koymaya çalışacağız. Mevlâna ile ilgili yapılmış çalışmalar kuşkusuz yalnızca akademik düzeydeki eserlerle sınırlı değildir. Pek çok da popüler çalışmalar yapılmıştır. Hatta giderek daha da popülerleşen bir ilgi göze çarpmaktadır. Ancak bu tebliğimizde, Mevlâna ile ilgili yapılan faaliyetler, basılan kitaplar vb çerçevesinde Mevlâna'nın İngiltere’deki izlerini sürmeye çalışacağız.

İngiltere’de Mevlâna Çalışmaları¹:

İngiltere’de Mevlâna’ya olan ilginin bu ülkenin köklü eğitim kurumlarından olan Oxford ve Cambridge üniversitelerindeki kürsülerde ve erken bir tarihte başladığını söylemek mümkündür. Bu çerçevede, 1632’de Cambridge Üniversitesi’nde, 1636’da Oxford Üniversitesi’nde Arapça kürsüleri kurulmuş bulunuyordu. 1770’lerde Sir William Jones’un Farsça tercümeleriyle Farsça şiirlere karşı büyük bir hayranlık başlamıştı. Jones, Calcutta da görev yaptığı yıllarda aralarında Mesnevî'nin de bulunduğu

¹ Bu bölümde “İngiltere’de Mevlâna Çalışmaları” konusunda yararlanılan kaynaklar tek tek sayfa altında verilmeyip, tebliğin sonunda “Kaynakça” kısmında genel olarak sıralanacaktır.

pek çok eseri okuma imkanı bulmuştur. Okuduğu Mesnevî nüshasının kenarına “belki de bir insan tarafından yazılmış olamaz” notunu düşen Jones, “ben Shakespeare ve Chaucer dışında Mevlâna ile mukayese edilebilecek birini tanımıyorum” sözleriyle duyduğu hayranlığı sergilemektedir.

Jones 1800’lerin başında, Farsça’daki en değerli eserler katalogunda biri Oxford’da bulunan en az iki Mesnevî nüshasından bahsetmektedir. Jones 1771’de yazdığı “Grammar of the Persian Language” adlı eserinde Mesnevî’den bolca nakiller yapmıştır. 19. yüzyıl ortalarında Mesnevî okunmaya başlamıştır. Edward Byles Cowel Sanskritçe profesörü olarak görev yaptığı Cambridge üniversitesinde, sınavda öğrencilerine Mesnevî’den parçalar vermektedir. Onun öğrencilerinden Edward Hanry Palmer 1867’de imtihan için “Song of the Read and Other Pieces” (London, Trubner, 1877) başlıklı bir sınav notu hazırlamıştır.

Edward Fitz Gerald Hint ordusu binbaşısı W.B. Hocley’den Farsça öğrenmiştir. Hindistan ve Doğu sömürgelerinde birçok İngiliz askerini Farsça çalışmaları bulunmaktadır. Albay Wilberforce Clarc, Binbaşı Stephenson, Dame Gertrude Bell, Edward Granville Browne bunlar arasındadır. Bunlardan Browne, 1884’de Cambridge Üniversitesi şeref payesine hazırlık için Mevlâna’nın Mesnevî’siyle Hafız’ın Divan’ını çalışmıştır. Yine dört ciltlik “A Literary History of Persia” adlı çalışması bugün bile İngiltere’deki en muteber Fars kültür ve Medeniyet Tarihi incelemesi olarak dikkat çeker. İşte burada Mevlâna’dan, İran’ın çıkardığı en üstün sûfî şair, Mesnevî’den ise bütün zamanların en iyi şiiri olarak bahsetmektedir. (Edward Granville Browne, A Literary History of Persia, Cambridge: Cambridge University Press, 1902–1924) Browne, 1. cildinin önsözüyle Yahudi-vezir hikayesini tercüme etmiştir. Bu kitap Londra’da 1999 yılında 592 sayfa olarak yeniden basılmıştır.

Yalnız İngiltere’de değil, Batı’da Mevlâna hakkında araştırma yapanların başında Reynold Alleyne Nicholson (1868–1945) gelmektedir. 1902 tarihinde Cambridge Üniversitesi Trinity College’da Farsça öğretim üyesi olan Nicholson, 1933 yılına kadar Browne’un yerine Oxford Üniversitesi’nde profesörlük görevini yürütmüştür. Browne’dan ilham aldığını The Mathnewi of Jalaluddin Rûmî (London, 1926) adlı eserinin önsözünde belirtmektedir.

Mevlâna’nın tefekkürünü İngilizlere tanıtmaya gayretiyle ömrünün büyük kısmını Mevlâna ile ilgili çalışmalara vakfeden Nicholson, Mevlâna’yı gerçek anlamda kavramaya çalışmış önemli bir isimdir. Mevlâna şiirlerin-

den ilk edisyonu “Selected Poems from the Divan-ı Shams-i Tabriz (Cambridge, Cambridge University Press, 1898)dir. Burada 8 gazelin tercümesi bulunmaktadır. Eserin klasik ve akademik bir dile sahip olduğu söylenebilir. Fîhi Mâ Fih’in İngiltere ve hatta Batı ile tanışması Nicholson tarafından gerçekleştirilmiştir. “The Table Talk of Jalâl al-Dîn Rûmî” adlı makalesi 1924’de Journal of the Royal Asiatic Society”de yayımlanmıştır.

Kuşkusuz Nicholson’un en önemli çalışması, Mesnevî tercüme, şerh ve edisyon kritiğidir. “The Mathnawî of Jalâl al-Dîn Rûmî” (edited from the Oldest Manuscripts Available: With Critical Notes, Translation and Commentory, London, 1926–1934) adlı eseridir. Bu çalışma anlaşılacağı gibi 1926 yılında ilk cildinin çıkmasıyla başlamış, 1934’te ise tamamlanmıştır.

1937 ve 1940’da iki ciltlik Mesnevî Şerhi’ni ve Farsça metinleri edisyon kritik olarak hazırlamıştır. Mesnevî beyitlerine yaptığı sistematik numaralandırma, bugün dahi dünyaca itibarlı bir eser kabul edilmektedir. Nicholson’un bu eseri, bazı eksiklikler bulunmakla birlikte, alanında yapılmış en ciddi çalışmalardan birisidir. Nicholson’un çalışmalarının künyelerini şu şekilde verebiliriz.

- a- Tales of Mystic Meaning, Being Selections from the Mathnawî of Jalâl al-Dîn Rûmî, London: Chapman and Hall 1931.
- b- The Mathnawî of Jalâl al-Dîn Rûmî, Books I and II, Cambridge, England: E.J. W. Gibb Memorial Trustt, 1926.
- c- The Mathnawî of Jalâl al-Dîn Rûmî Books III ve IV, Cambridge, England, E.J. W. Gibb Memorial Trustt, 1926.
- d- The Mathnawî of Jalâl al-Dîn Rûmî Books V, Cambridge, England, E.J. W. Gibb Memorial Trustt, 1926.
- e- Rûmî, Poet and Mystic 1207–1273, London: Allen and Unwin, 1956.
- f- The Mathnawî of Jalâl al-Dîn Rûmî, London, Luzac, 1977.
- g- Translations of Eastern Poetry and Prose, London: Curzon, 1987.

Nicholson, Mesnevî üzerinde çalışırken tam konsantre olabilmek için başına sikke giyen, öğrencilerine Mesnevî dersi verirken gözyaşlarını tutamayan Nicholson’un “Mevlâna, Mevlâna! Şimdi seni anladım” şeklinde son sözlerini dile getirdiği ifade edilmektedir.

Vefatından bir yıl önce Tahran Üniversitesi Nicholson’a İran ve Fars kültürüne katkılarından dolayı fahri doktora unvanı vermiş, ölümü İran’da

büyük bir üzüntüyle karşılanmıştır. Bu da Nicholson'un nasıl bir samimi çaba ve çalışmalara sahip olduğunu göstermektedir.

Nicholson'un ölümüyle Cambridge Üniversite'sindeki kürsüsünü öğrencisi Arberry devralmış ve Nicholson'un geleneğini devam ettirmiştir. Yine onun tercümesini esas alarak Mesnevî'den birçok hikayeyi "Tales from the Mathnawî" (Surrey, Curzon Press Ltd. Şti, 1961) ve "More Tales from the Mathnawî" (Surrey, Curzon Press Ltd., 1962) adıyla yeniden tercüme etmiştir.

İngilizce'deki tam Fîhi Mâ Fîh tercümesini Arberry, Nicholson'un tavsiyesiyle hazırlamıştı. Eseri Discourses of Rûmî adıyla (London: J. Murray, 1961) basılmıştı. Çalışması Furuzanfer'in 1952'de çıkan edisyon kritiğine dayanmaktadır. Yine Rubailer'i de ilk olarak 1949'da İngilizce'ye Arberry tercüme etmiştir. Bu, "The Rubaiyat of Jalâl al-Dîn Rûmî" adıyla Londra'da yayımlanmıştır. Yine Arberry dört yüz gazelini iki cilt halinde "Mystical Poems of Rûmî I" İngiltere'de 1974 yılında tercüme ederek yayımlamıştır.

A.J. Arberry ömrünün son yıllarını yalnızca Mevlâna'nın eserlerini tetkik ederek geçirmiştir. Mevlâna yedi yüzyıl evvel dünyayı büyük bir karışadan kurtarmıştır. Bugün de Avrupa'yı kurtaracak tek şey onun eserleridir" ifadesi ona aittir. Yine Arberry Mevlâna'nın eserlerinde "asrımızın hastalıkları için ruhani ilaç ve teselli bulmak kabildir" demektedir. Mevlâna'ya duyduğu hayranlık ve takdiri "sûfî şairlerin muhteşem manzarasına bakarken, biz onu ulu bir dağın zirvesinde görürüz. Mukayesede, ondan evvelki ve sonraki mutasavvıf şairler dağ silsilesi eteğindeki tepeliklerdir" sözleriyle ifade eder. Yine "Importal Rose: An Anthology of Persian Lyrics" (London, Luzac, 1983) isimli eser de Arberry'e aittir.

Sir Alan Williams, 1826'da İstanbul'da Bahariye'de İngilizce hocalığı, 1638'de sadrazam mütercimliği, 1840'dan sonra Hariciye tercümanlığı yapmış, Royal Asiatic Society derneği üyeliğine seçilmiş ve "Sir" ünvanını almış kişi olarak Mevlâna konusunda çalışmaları vardır. Onun A Dictionary of Arabic and Persian Words Used in Turkish (1853) ve The Mathnawî (1881) çalışmalarından bahsetmek mümkündür.

Sir William Redhouse'un "The Mathnawî of Mevlâna (Our Lord) Jalalud-din Muhammed er-Rûmî" (Londra, 1881) adlı tercümesi birtakım yanlışları barındırmakla beraber Mesnevî'siyle ilgili ilk çalışma olması açısından önemlidir.

Edward Henry Whinfield, 1898'de Mesnevî'den seçme 3500 kadar beyitten "Mathnawî-i Manevi: The Spritual Couples of Mawlânâ Jalal al-Dîn

Muhammed-i Rûmî” adlı çalışmayı meydana getirmiştir. (Londra, 1887) Aynı eser “The Teachings of Rûmî” adıyla 1994’de Londra’da Octagon Press’ten basılmıştır. Eserine Mevlâna’nın Mesnevî’sinin önsözünün özeti, tasavvufun İslam Tarihi’ndeki önemi, Mesnevî’nin özellikleri, Mevlâna’nın hayatı ve tercüme hakkında bilgilerden oluşmuş bir girişle başlar.

Charles Edward Wilson, “Mathnawî” adlı biri tercüme diğeri şerh olmak üzere iki ciltlik bir eser kaleme almıştır. Çalışması Mesnevî’nin ikinci cildine dairdir ve 1910’da Londra’da basılmıştır. Ankaravî Şerhi’ni esas almış olan Wilson’un dili oldukça anlaşılır niteliktedir. Wilson, Nicholson’dan daha çok âyet ve hadislerin tam tercümelerine yer vermiştir.

Arthur Scholey isimli İngiliz hikâyeci Mevlâna’nın hikâyeleriyle çok ilgilenmiş, “The Paragon Parrot and Other Inspirational Tales of Wisdom: Tales from Rûmî Retold by Arthur Scholey” adlı eserinde Mesnevî’den elli yedi hikâye bulunmaktadır.

Franklin D. Lewis, “Rûmî, Past and Present, East and West: The Life, Teachings and Poetry of Jalâl al-Dîn Rûmî”, Oneworld Publications, England, 2000 adlı eserin sahibidir.

Üç yüz yıldan fazla bir süredir batı ajandasında yer bulmuş olan Mevlâna ve eserleri, önce de belirttiğimiz gibi, hem akademik hem de popüler araştırmalara konu teşkil edegelmiştir. Mevlâna ile ona ait eserler ve Mevlâna tefekkürü doktora, master seviyesinde pek çok çalışmaya mevzu bahis olmuştur. Aynı zamanda uluslar arası kongre ve sempozyumlarda platform oluşturmuştur. Şunu belirtmek gerekir ki, Mevlâna eserlerinin İngilizce çevirileri yahut Mevlâna ile ilgili çalışmalar yukarıda sayılanların yanı sıra, yaklaşık yarım yüzyıldır ağırlıklı olarak popüler düzeyde Amerika, Hindistan, İran, Pakistan, Türkiye orijinli birçok araştırmacıların çeviri, telif eserleri ile tibliğleri söz konusudur.

Farsça’dan İngilizce’ye yapılan çeviriler yanında Fransızca’dan İngilizce’ye çevrilmiş olan çalışmalar da dikkat çekmektedir. Bunlardan biri, Mauriel Maufroy’un “Breathing Truth-Quotations from Jalâl al-Dîn Rûmî” (Londra-1997) adlı çalışmasıdır. Moufrey çalışmasında Eva De Vitray Meyerovitch’in Farsça’dan Fransızca’ya Mesnevî’den seçilmiş parçaları içeren “Rûmî et le Sufism” (Paris: Du Seuil, 1977) adlı tercümesidir. Maufroy 2004 yılında “Rûmî’s Daughter” adlı bir çalışma hazırlamıştır.

Bunlardan başka Şemseddin Ahmed Eflâki’nin “The Hundred Tales of Wisdom: Life Teachings and Miracles of Jalaluddin Rûmî from Eflaki’s Manaqib, Together with certain Important Stories From Rûmî’s Works:

Traditionally Known as The Hundred Tales of Wisdom" çalışması 1978'de Londra Octagon Press'de basılmıştır. A. Reza Aresteh'nin "Rûmî; The Persian, the Sufi" (London: Routledge&K.Paul 1974) isimli İngiltere'de basılmış bir eserinden Amin basan'ın "Poetry and Mysticism in Islam: The Heritage of Rûmî", Giorgio Levi Della Vida Konferanslarından 11. konferans olarak 1994'te Cambridge üniversitesi yayınlarından çıkmış çalışmalarını zikretmeliyiz. Diğer bazı çalışmaların listesini ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

Safavi Seyed Ghahreman, The Structures of Rûmî's Mathnawi (London: London Academy of Iranian Studies, 2005)

Robert Bly, in Night & Sleep (Yellow Moon Press, Cambridge, 1981)

Ira Friedlander, The Whirling Dervishes, (London: Wildwood House, 1975)

Louisa Stuart Costello, The Rose Garden of Persia (London, Longman, Brown, Green and longman, 1900)

William Hastie, The Festival of Springs from the Divan of Jalaluddin, (Edinburgh, Mc Lehose, 1903)

Leonard Lewishon (Ed), The Heritage of Sufism: Classical Persian Sufism from its Origins Rûmî, (Vol: I, Oxford, England: Oneworld Publications, 1999)

The Heritage of Sufism: The Legacy of medieval Persian Sufism (1150–1500), (Vol: II, Oxford, England: Oneworld Publications, 1999)

Heritage of Sufism (Vol: III, Oxford, England: Oneworld Publications, 2000)

Samuel Robinson, Persian Poetry for English Readers: Being Specimen of Six of the Greatest Classical Poets of Persia: Ferdusi, Nizami, Sadi, Jelal-ad-Din Rûmî, Hafız and Jami, (1883)

Ebenezer Pocock, Flowers of the East, (London: Hamilton, Adams& Co, 1833)

J. Spencer Trimingham, The Sufi Orders of Islam, (Oxford: Oxford University Press, 1971)

Eva De Vitra-Meyerovitch, The Whirling Dervishes: A Commemoration, (London: International Rûmî Committee, 1974)

Von De Robert Weyer, Rûmî in a Nutshell, (London: Hodder & Staughton, 1998)

- Ali A. Huni, *The Poetry of Ibn al-Rûmî: Critical Study*, (London, 1996)
- Andrew Harvey, *Re-Creations of Rûmî Jalâl al-Dîn Rûmî Rubaiyat*, (London: 1988)
- Andrew Harvey, *The Way of Passion*.
- Barbara Ellis (Ed.), *Wines Leslie, Rûmî, A Spritual Biography*.
- Shahram Shiva, *Reading the Veil*, (1995)
- Kabir Helminski, *Love is a Stranger*, (1993)
- Beatrice Grundler, *Medieval Praise Poetry: Ibn al Rûmî and the Patron’s Redemption*, (London: Routledge, 2002)
- Jay Ramsay, *After Rûmî*, (London: Lotus Foundation, 2003)
- Annamarie Schimmel, *I’m Wind, You are Fire: The Life and Work of Rûmî*, (London, 1992)
- Guest Rhuvon, *Life and Works of Ibn er-Rûmî ‘Ali Ibn el Abbas, Abu el Hasan, a Baghdad Poet of the Nineth Century of the Christian Era, His Life and Poetry*, (London: Luzac& Co 1944)

Mevlâna izlerini gözden geçirirken, İngiltere’de yapılmış bu çalışmaların yanında bir başka boyutun, bir takım aktivitelerin, yani görsel etkinliklerin, konferans, tartışma ve meditasyon toplantılarının da üzerinde durmalıyız.

1908’de Petri Demianovich Ouspensky (1878-1947) sema yapan dervişlerle karşılaşır. “A New Model of Universe” adlı kitabında bunlardan “İstanbul’un Ruhu” diye bahseder. Onun öğrencilerinden biri olan ve “Toplum Çalışması” adlı kurumda ders veren doktor Francis Royles (1901-1982) İstanbul’da Şeyh Rusuhi Baykara ile tanışır ve onu öğrencilerine sema öğretmek üzere Londra’ya davet eder. Nhat Tsolak 2001’de Londra’da Colet House’da kadınlar ve erkeklerin beraber yaptıkları bir sûfî seremoniden, semadan ve na’t dinletisinden söz etmektedir. Yine Tsolak 2002’de Süleyman Ergüner liderliğinde Londra’da Albert Hall’de yapılmış olan Whirling Derwishes konserinden bahsetmektedir.

Ayrıca Maryam Mafi ve Azima Melita Kolin’in hazırladıkları “Rûmî: The Hidden Music” çalışmalarından ve yine Maryam Mafi’nin “Rûmî: Gardens of Beloved” adlı çalışmasından bahsetmek mümkündür. Bunların dışında her sene Kasım ve Aralık aylarında Türkiye’den gelen Sema ekipleri başta Londra olmak üzere İngiltere’nin önemli şehirlerinde Sema âyinle-

rini icra etmektedirler. Bu ekipler geldikleri zaman yaklaşık 15 gün ile bir ay arasında İngiltere’de bulunmaktadır.

Londra’da her ayın ilk Cuma günleri yapılan Rûmî grup toplantıları, her Pazar ney atölyesi, gergef, darbuka, tambur atölyesi, her pazartesi sûfî meditasyonları faaliyet göstermektedir. Londra’daki aylık Rûmî Grup toplantılarından bu yıl aralık ayında yapılacak olanı, ayın yedisinde Cuma günü saat 21.00–22.00’de Paddington Library’de programlanmıştır. Her pazartesi Londro Essex Uniterian Church’da Sûfî Meditasyon ve zikir toplantısı 6 Mayıs’ta Hıdrellez kutlamaları yapılmaktadır. Latif Bolat, Rûmî ve Yunus’un şiirlerinden bestelenmiş ilahileri bağlama eşliğinde seslendirerek konserler vermektedir. Asley Ramsden ve Duncan Mackintosh Rûmî’nin hikaye ve şiirlerini Haziran ayından Aralık ayına kadar “The Rûmî Tour” adıyla sunmaya devam etmektedir.

2008 yılında yapılması düşünülen ve programlanan faaliyetleri de kısaca şöyle sıralayabiliriz: 2 Şubat 2008’de başlayıp beş hafta boyunca Pazar günleri devam edecek olan kurslar Mia Serra ile Sûfî meditasyonu içermektedir. 7 Şubat’ta Raficq Abdulla’nın tasavvuf tartışma grubunda yapacağı bir konuşma bulunmaktadır. 12 Şubat’ta Kraliyet Flarmoni Orkestrasının konseri, 22 Şubat’ta Azima Melita Kolin’in Latifa Wirgman ve Kim Richardson ile “Rûmî ile Bir Gün” konseri, Adnan Sarhanla Rûmî Atölyesi yer almaktadır. 7 Mart’ra Dina Serra’nın Sufi Discussion Group’ta konuşması, 23 Mart’ta Oxford’da “Lovers of Rûmî” grubunun Bach ve Scrabin’in müzikleri eşliğinde Mesnevî’den sunacakları 10 hikâyeden oluşan konserlerinden bahsedebiliriz. Yine Mia Serra ile Meditatif Ortadoğu Dans gösterimi olacaktır.

12 Nisan 2008 cumartesi günü Londra’da “Christian Meditation Centre”daki “The Spirit of the Tigris” isimli programda Irak müzik ve şiir gecesi yapılacaktır. Yine aynı mekanda her Pazar “Drums of Peace” (Barış Darbukaları) programı icra edilmektedir. 25 Nisan 2008’de Bloomsburry tiyatrosunda “Sarı Gül Dervişleri Gecesi”, 25–26 Nisan’da Londra Steiner tiyatrosunda Helenistik şiirle, Rûmî ve Tasavvuf şiirini konu alan “Rûmî Meets the Greeks & Odysseus Revisited” adlı bir gösteri 2 Mayıs’ta Paddington Kütüphanesinde “Sex and Soul” isimli Raficq Abdulla’nın konuşması, 7 Haziran Cuma günü yine Londra “Christian Meditation Centre”da Evlynn Sharp’ın sesinden Mevlâna Şiirleri Dinletisi ve Muniser Hanım tarafından Ney müziği icrası yapılacaktır. 6-24 Ağustos tarihleri arasında Edinburgh’da “Rûmî’nin Hayretverici Efsanesi” isimli bir sunum yer alacaktır.

Sonuç Yerine:

Dünyanın birçok ülkesinde Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî, yaşadığı dönemden çok sonra ciddi bir önem kazanmıştır. Amerika başta olmak üzere, Avrupa ve Asya ülkeleri bunların başında gelmektedir. İngiltere de Mevlâna konusunda faaliyetlerin yapıldığı bir ülkedir. Baktığımız zaman, yoğunluklu olarak Mevlâna ve sûfizme ilgili kitapların basıldığını ve müzik, gösteri gibi faaliyetlerin yapıldığını görmekteyiz. Biz bu tebliğin ilk kısmında kronolojik sıraya uyararak Mevlâna ve onun eserleri ile ilgili kitaplara ulaşmaya çalıştık. İkinci kısımda ise İngiltere’de Mevlevîlik, sûfilikle ilgili faaliyetleri kısaca örneklendirmeye çalıştık. Şüphesiz gerek kitap gerekse diğer faaliyetleri yıllara göre daha da çoğaltmak ve çeşitlendirmek mümkündür. Ancak bu kadarının İngiltere’de Mevlâna izlerini takip etmede yeterli olduğunu düşünüyoruz.

Şu husus özenle belirtmeliyiz ki, içerisinde saygın eğitim kurumlarının bulunduğu İngiltere, üniversite merkezli Mevlâna çalışmalarıyla göz doldurmaktadır ve ciddi araştırmalara imza atmıştır. Diğer faaliyetler ise daha çok Londra merkezlidir. Belirtmelidir ki, Mevlâna İngiltere’de de çok boyutlu olarak tanınan bir şahsiyettir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR:

- Arabacı**, Caner: “Mevlâna’ya Batı’dan Bakmak”, Konya’dan Dünyaya Mevlâna ve Mevlevîlik, Konya: Karatay Belediyesi Yay., 2002.
- Arpaguş**, Safi: “Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî’nin Eserleri Üzerine Yapılan İngilizce Çalışmalar”, Tasavvuf, S. 14, Ankara, 2005.
- Bahn**, Süleyman Wof: “Modern Batı Dünyasında Mevlâna’nın Önemi”, Konya’dan Dünyaya Mevlâna ve Mevlevîlik, Konya: Karatay Belediyesi Yay., 2002.
- Ergin**, Nevit Oğuz: “Batı’da Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî”, Konya’dan Dünyaya Mevlâna ve Mevlevîlik, Konya: Karatay Belediyesi Yay., 2002.
- Halıcı**, Feyzi: “Konya’da Semâ Törenlerinin Başlangıcı ve Dünyaya Yayılışı”, Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî-İnsanlığın Aynası, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., 2004.
- Mughul**, Yakup, “Mevlâna ve İkbal”, Mevlâna ve Yaşama Sevinci, Haz. Feyzi halıcı, Konya: Konya Turizm Derneği Yay., 1978.

- Nicholson**, Reynold Alleyne: Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî, Çev. Ayten Lermioğlu, İst., t.y.,
- Schimmel**, Annamarie, "Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî'nin Şark ve Garpta Tesirleri", Ankara, Gutenberg Matbaası, t.y.
- Tsolak**, Nihat: "The Turners of London", Uluslar arası Düşünce ve Sanatta Mevlâna Sempozyumu, Çanakkale, 2006.
- Yeniterzi**, Emine: Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî, Ankara, TDV. Yay., 1997.

[www. Rûmî.org.uk/event](http://www.Rûmî.org.uk/event)
www.caravansary.org
www.iranheritage.org
www.Rûmîtour.co.uk
www.tebyan.net
www.theindependent.co.uk
www.khanush.com
www.Rûmîonfire.com
www.Rûmî.net
www.Mevlâna.net
www.sufism.org
www.dar-al-masnavi.org
www.Rûmîbookstore.com
www.orinst.ox.ac.uk
www.archive.org
www.encyclopedia.jrank.org
www.amazon.com
www.britannica.com
www.astrolabe.com
www.jstor.org
www.books.google.com.tr